

Ontwikkelingen Verantwoordingsorgaan (VO)

December 2019

Het Verantwoordingsorgaan heeft een positief advies gegeven over de aanpassing van het beloningsbeleid voor Bestuur, Raad van Toezicht en Verantwoordingsorgaan per 1-1-2019. De aanpassing doet recht aan de eisen die aan de functionarissen gesteld worden, houdt rekening met ontwikkelingen in de markt bij andere fondsen en het VO beoordeelt de beperkte stijging in de uitvoeringskosten van het fonds als acceptabel.

Het bestuur heeft het VO geïnformeerd over de uitgangspunten van het aansluitingsbeleid. Tevens is toegelicht op welke wijze in 2020 het nieuwe PDN pensioen contract 2021-2025 procesmatig door Bestuur met CEOD wordt doorlopen, inclusief terugkoppelingsmomenten naar het VO.

Het merendeel van de tijd in de vergadering heeft het VO besteed aan de bespreking van de eerste versie van zijn oordeel over 2019.

Ook heeft het VO zich beraden over het opstellen van criteria waaraan in de toekomst een oordeel of advies van het VO zou moeten worden getoetst.

Oktober 2019

DPS gaf een toelichting op de keuze die het bestuur moest maken voor de berekening van de verwachte pensioenresultaten voor de deelnemers. Het bestuur heeft gekozen voor de meest uitgebreide en betrouwbare methode. Na die toelichting en een korte gedachtewisseling met het dagelijks bestuur gaf het VO een goedkeurend advies bij dit besluit. DPS lichtte ook de haalbaarheidstoets toe.

We hebben met het dagelijks bestuur de voortgang in de opvolging van de aanbevelingen van het VO doorgenomen. We hebben bij het bestuur aangedrongen op het houden van informatiebijeenkomsten voor alle deelnemers, waarbij de algemene gang van zaken van het fonds wordt toegelicht.

Het bestuur heeft ook toegelicht hoe de informatieverstrekking aan de sociale partners ter voorbereiding van de onderhandelingen over een nieuw pensioencontract zal gaan lopen.

Tenslotte zijn we begonnen met het identificeren van aandachtspunten voor ons oordeel over het bestuur voor het jaar 2019.

Op de laatste dag van oktober hebben we ons halfjaarlijks overleg met de Raad van Toezicht gehad. We hebben ruim de tijd genomen voor kennismaking met de nieuwe voorzitter en de introductie van onze aspirant-leden.

Zomer 2019

In de jaarvergadering in mei koppelden we ons oordeel over het jaar 2018 terug aan het bestuur. Het oordeel is integraal opgenomen in het [jaarverslag](#).

In juni/juli waren er [verkiezingen](#) voor de actieve en gepensioneerde VO leden. Er zijn drie nieuwe leden gekozen die tot de zomer van 2020 zullen meedraaien als aspirant leden en daarna de plaats van de vertrekkende leden innemen. De nieuwe leden zijn Etha van de Wiel, Wil Beckers en Peter Pasmans. John van Engelen, Henk Lukkezen en Dirk van den Bos zijn de dan vertrekkende leden.

Na een eerste kennismaking in september hadden we begin oktober de eerste formele vergadering met de aspirant-leden erbij.

In deze vergadering heeft het PDN bestuur toegelicht hoe het omgaat met de voorbereidingen van een nieuw pensioencontract en het nieuwe stelsel. Twee complexe operaties die beide extra moeilijk worden door alsmat dalende rentes en dekkingsgraden. Communicatie met alle betrokkenen is essentieel. PDN zal de ontwikkelingen rondom het nieuwe stelsel op de voet volgen en hierover communiceren via onder andere de website en PDN Magazine. Het PDN bestuur heeft ook de mogelijkheden en beperkingen van een nieuw contract duidelijk overgebracht aan de sociale partners.

PDN start binnenkort met een on-line risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers. De uitkomst is van betekenis voor keuzes in het nieuwe pensioencontract.

April 2019

We hebben met het Bestuur gesproken en onze ideeën ingebracht over aanpassingen in het beloningsbeleid van PDN voor Bestuur, RvT en VO.

Daarnaast hebben we het reglement VO met het bestuur besproken en wat kleine aanpassingen voorgesteld. Het reglement is opgesteld ter vervanging van de VO-paragraaf in het reglement bestuurlijk raamwerk dat komt te vervallen. In dit nieuwe reglement zijn ook de aanpassingen als gevolg van het houden van vervroegde VO verkiezingen en daaraan gekoppeld een aspirant lidmaatschap VO voor werkenden en gepensioneerden in het jaar voorafgaand aan de feitelijke benoeming opgenomen.

Tijdens de bespreking van het IT beleid kwam naar voren dat dit, mede door stringentere opvattingen van DNB, in de komende periode veel aandacht zal vragen.

Ook hebben we met het bestuur gesproken over de uitgangspunten die het bestuur hanteert bij continuering van de huidige bij PDN aangesloten externe ondernemingen en mogelijke toekomstige aanvragen voor aansluiting van (af te splitsen) ondernemingen. Het VO ondersteunt deze aanpak en zal in de toekomst advies uitbrengen over de toepassing van dit beleid bij concrete aansluitingen.

Vervolgens lichtten we het VO oordeel over het handelen van het bestuur in 2018 toe. In het document behandelen we bevindingen, oordeel en aanbevelingen over strategie, communicatie, risicobeheer, beleggingen, governance en het kortingen- en indexatie beleid. Dit leidt tot het eindoordeel 2018 en speerpunten voor 2019 die worden opgenomen in het jaarverslag over 2018. In het jaarverslag zal het bestuur van PDN ook reageren op dit oordeel.

In de afronding van de bespreking met het Bestuur werd Hans van Suijdam, interim voorzitter PDN, door Martin Aertsen bedankt voor zijn grote inzet en prima wijze van opereren in het afgelopen jaar. Tijdens het interne VO vergaderdeel gaf de externe accountant E&Y een duidelijke presentatie en toelichting van het (concept) accountants verslag van PDN over 2018.

Tevens bespraken we de stand van zaken met betrekking tot de aanmelding van de kandidaten voor de verkiezingen voor het VO die in mei/juni 2019 gehouden gaan worden.

Februari / Maart 2019

Het Bestuur heeft ons op de hoogte gesteld van de ontwikkelingen in de invulling van bestuursfuncties met daarin onder meer de nieuwe IORP gerelateerde "Sleutelhouder" functies voor actuariële-, audit- en risk aspecten. Alle functies zijn door het bestuur ingevuld. Het Bestuur houdt ons op de hoogte van de ontwikkelingen rond de benoeming van de nieuwe voorzitter.

Ook is met het Bestuur de procesafpraak afgerond over de komende verkiezingen van 2 werknemers- en 4 pensioengerechtigden in het VO, die zoals ook al in een nieuwsbrief is aangekondigd dit voorjaar plaats zullen vinden. Ondertussen zijn de aankondigingen en de oproepen voor kandidaatstelling verstuurd en gepubliceerd op de website.

We hebben met het bestuur van gedachten gewisseld over de voorbereidingen door PDN voor een nieuw pensioencontract dat in 2020 moet worden afgesloten.

We hebben het Bestuur aangemoedigd om de deelnemers sneller en concreter te informeren over zijn activiteiten, zodat wij als VO via onze eigen mededelingen ook sneller en concreter kunnen vertellen wat wij doen.

Tenslotte hebben we afspraken gemaakt over de samenstelling van de selectiecommissie voor de nieuwe voorzitter RvT. De selectiecommissie waarin bestuur, RvT en VO zijn vertegenwoordigd, verzorgt de selectie van de kandidaten, waarna het VO een bindende voordracht voor benoeming doet.

We zijn door de Compliance Officer van PDN op een inzichtelijke wijze geïnformeerd over zijn bevindingen over mogelijke afwijkingen van de integriteitsregels en procedureafspraken zoals opgenomen in de Gedragscode door PDN functionarissen zoals Bestuursleden, VO en RvT leden. Gelukkig heeft hij in 2018 geen zaken vastgesteld die tot rapportage en/of acties hebben geleid.

In het interne deel van onze bijeenkomsten zijn flinke stappen gezet om onze bevindingen, aanbevelingen, speerpunten en ons oordeel af te ronden over het uitgevoerde beleid en handelen van het bestuur van PDN. Na presentatie in de Jaarvergadering van PDN zullen deze gepubliceerd worden in het Jaarverslag 2018 als oordeel van het VO. Tenslotte heeft de RvT zich in een gezamenlijke vergadering verantwoord over zijn activiteiten in 2018, en hebben wij vervolgens onze concept oordelen met de RvT uitgewisseld. Inhoudelijk kunnen we daar uiteraard nog niet op ingaan tot moment van publicatie in het jaarverslag, naar verwachting begin juni.

Februari 2019

In de januarivergadering is het VO begonnen met de voorbereiding van zijn oordeel over het handelen van het bestuur in het jaar 2018. Het VO ziet dat oordeel als veel meer dan een obligaat stukje tekst in het jaarverslag. Het oordeel en met name de bijbehorende aanbevelingen en de aangekondigde speerpunten voor het volgende jaar vormen bij uitstek het middel voor het VO om invloed te hebben op het PDN beleid. Tevens is het oordeel het sluitstuk van de meningsuiting van het VO over het bestuursjaar, dat door de opname in het bestuursverslag over dat jaar uitdrukkelijk en openbaar beschikbaar blijft. We kunnen uiteraard niet vooruitlopen op de inhoud. In een proces van hoor en wederhoor met bestuur, raad van toezicht, actuaris en accountant schaven we aan een gedegen analyse gebaseerd op feiten waarmee het bestuur ook echt wat kan.

Het bestuur heeft het VO meegenomen in de door hen ontwikkelde visie op de uitwerking van de governance van het fonds en heeft hiervoor een informeel adviesrecht aan het VO toegekend. Het (dagelijks) bestuur heeft gereageerd op de kanttekeningen van het VO bij het strategie- en governanceplan van het bestuur en daarbij toegelicht waarom het bestuur bepaalde kanttekeningen niet overneemt. Het VO begrijpt de overwegingen van het bestuur en hoopt van harte dat het allemaal gaat werken zoals bedoeld. Tevens heeft het bestuur het VO ingelicht over verdere stappen zoals de benoeming van een nieuwe president DSM Nederland tevens beoogd bestuurslid en voorzitter van PDN. De werkgever houdt daarmee vast aan zijn inbreng in het paritaire model, en aan de stevige invulling daarvan.

Het beleggingsplan van PDN is tijdens de VO-vergadering toegelicht. Dit is complexe en zeer belangrijke materie, waar het VO goed over wil kunnen oordelen. Met de gegeven toelichting is dat prima mogelijk. We hebben uitgebreid met de voorzitter van de Beleggingscommissie van gedachten gewisseld of de noodzaak bestaat om het door het bestuur gehanteerde basisscenario voor de economische ontwikkelingen aan te passen. Ze heeft ons goed en duidelijk verklaard waarom het bestuur het basisscenario niet aangepast heeft.

Tenslotte hebben we de laatste voorbereidingen voor de VO verkiezingen in juni getroffen. Op basis van de besproken stukken kan DPS de uitvoering nu verder ter hand nemen.

Januari 2019

In de decembervergadering van het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft het bestuur de uitgewerkte bestuursbesluiten over strategie en governance toegelicht. De volgende stap is de concrete invulling van sleutelfuncties volgens de nieuwe Europese IORPII richtlijn. Dit is nog een hele opgave omdat de functie-eisen die de DNB stelt steeds moeilijker binnen een paritair bestuur in te vullen zijn. Met het bestuur en de werkgever staat het VO nog steeds volledig achter het paritaire bestuursmodel, hoewel de haalbaarheid wel steeds meer in het geding komt.

Na bestudering van een bijgewerkte versie van de blauwdruk heeft het VO in een extra vergadering begin januari 2019 een positief advies opgesteld dat voorzien van enkele kanttekeningen aan het bestuur is overgebracht.

DPS heeft de opzet en inhoud van het kwartaalverslag toegelicht aan het VO. Het in hoofdzaak financiële verslag is compact, maar bevat veel details. Door de toelichting is het VO veel beter in staat dit verslag te doorgronden en te analyseren en het bestuur zo nodig kritisch te bevragen over de resultaten.

DPS heeft ook uitgelegd hoe de risicohouding van PDN voor de beleggingen in de prepensioenregeling en de netto pensioenregeling tot stand is gekomen.

Mede op basis van een onderzoek naar de risicobereidheid van de betrokken deelnemers voor dit deel van hun pensioen heeft het bestuur de risicohouding gekozen en vastgelegd. Omdat dit beleid feitelijk al in uitvoering genomen is, verandert er op korte termijn niets. Er is wel een steviger fundament voor besluitvorming bij externe ontwikkelingen, zoals financiële crises.

Het VO heeft positief geadviseerd over drie voorgenomen bestuursbesluiten, die het gevolg zijn van nieuwe wetgeving en afspraken tussen de sociale partners. Twee van de drie besluiten gaan over verbeteringen in de Nettopensioenregeling, die alleen geldt voor deelnemers met hoge inkomens, waarvan het reguliere pensioen is afgetopt. Omdat het uitsluitend om verbeteringen gaat, die niet ten koste van de belangen van andere deelnemers in PDN gaan, was een positief advies vanzelfsprekend. Het derde besluit betrof de invulling van de wettelijke mogelijkheid om kleine pensioenen van slapers via een "automatische" waardeoverdracht over te dragen aan hun nieuwe pensioenuitvoerder. Ook dit is een besluit met louter voordelen: verlaging van de kosten, inzichtelijker situatie voor de betreffende deelnemers en behoud van de pensioendoelstelling van de aanspraken doordat het kleine pensioen niet wordt afgekocht.

Het VO heeft de procedure voor vervroegde VO verkiezingen in werking gesteld met instelling van een selectie commissie en een verkiezingscommissie. Tevens is de evaluatie van het VO zelf gestart. Tenslotte heeft het VO de eerste stappen in het vormen van een oordeel over 2018 gezet.

Oktober 2018

Het Verantwoordingsorgaan (VO) heeft zoals gebruikelijk in het 4^e kwartaal een gesprek gehad met de Raad van Toezicht (RvT). Hoofdthema was dit keer de voortgang van het Strategie en Governance dossier, waar het Bestuur druk mee bezig is. Aan de hand van dit dossier hebben VO en RvT ook hun rollen en wederzijdse verwachtingen besproken en uitgediept. Het bestuur legt verantwoording af aan het VO over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd en het VO beoordeelt qua inhoud zowel ontwikkeling als de uitvoering van het beleid en let daarbij vooral op evenwichtige afweging van belangen. De RvT let bij de uitvoering van het toezicht op de algemene gang van zaken bij PDN vooral op de processen die plaatsvinden in het bestuur en de RvT legt over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden weer verantwoording af aan het VO.

Het VO heeft besloten intern nog eens te spreken over de invulling van zijn rol en zijn rolvastheid.

Bij dit overleg deelde de RvT mee dat Henriëtte de Lange uit hun midden gaat vertrekken om nationale pensioenombudsman te worden. Ondertussen is de selectie van een nieuw lid begonnen volgens de nieuwe procedure waarin het VO uiteindelijk een bindende voordracht doet.

In de vergadering met het dagelijks bestuur van PDN was er veel aandacht voor datzelfde dossier Strategie en Governance. Het bestuur wilde de huidige stand van zijn gedachten voorleggen aan het VO om zo een snelle afhandeling na het nemen van een toekomstig bestuursbesluit mogelijk te maken. Een goede inhoudelijke discussie over de voorliggende informatie leidde tot enkele punten waarvoor het VO bij het bestuur extra aandacht heeft gevraagd. Het bestuur moet het Governance deel op korte termijn nog stapsgewijs concretiseren en zal dat dan aan het VO voorleggen. Alhoewel hier geen wettelijk adviesrecht op van toepassing is, wordt het VO om input gevraagd.

Het VO heeft positief geadviseerd over een verandering in de aansluitingsovereenkomst met een van de aangesloten bedrijven. Hierbij is deze verandering met name bekeken vanuit het oogpunt van zekerheid voor PDN met betrekking tot de premieafdracht.

Ondertussen is ook een begin gemaakt met de voorbereidingen van de verkiezing van het VO volgens een vervroegd tijdschema waardoor de gekozen nieuwe leden een inwerk en trainingsperiode van een jaar krijgen voordat ze de rol van de vertrekkende leden gaan overnemen. Het VO heeft ingestemd met de daarvoor benodigde aanpassingen van het verkiezingsreglement.

Het VO heeft kennisgemaakt met het nieuwe bestuurslid Marlies van Boom. In aanwezigheid van Marlies en het DB is door DPS de voortgang in het duurzaamheidsbeleid (ESG; Environment, Social, Governance) in de beleggingen besproken. Het VO heeft geconstateerd dat er grote voortgang is gemaakt en heeft zijn waardering daarvoor uitgesproken.

September 2018

Het dagelijks bestuur van PDN heeft de bevindingen van de werkgroep strategie en governance uitgebreid toegelicht. Doordat DNB scherp stuurt moeten sneller dan voorzien besluiten genomen worden. Dit zal naar verwachting in het vierde kwartaal gebeuren. Het VO is erop voorbereid dan snel te reageren op de voorgenomen besluiten.

De actuaire van DPS heeft op verzoek van het VO toegelicht hoe PDN zijn risicohouding bepaald heeft op grond van de uitkomsten van het deelnemersonderzoek.

Het verantwoordingsorgaan heeft het proces en de planning voor het opstellen van zijn oordeel over het beleid en het handelen van het bestuur in 2018 besproken en vastgelegd.

In 2019 worden vervroegde verkiezingen voor de gekozen leden van het VO gehouden. Daardoor krijgen nieuwe "aankomende" leden de gelegenheid zich in te werken, aan de VO-vergaderingen deel te nemen, de nodige trainingen te volgen voordat ze daadwerkelijk stemrecht krijgen.

Bij het VO zijn vragen binnen gekomen over het te bereiken pensioen zoals vermeld op het UPO. Deze vragen hielden verband met de hoogte van het opbouwpercentage. Het VO verzoekt PDN/DPS in dit soort gevallen meer toelichting aan de deelnemers te geven. Door gelijktijdig die informatie toe te voegen, worden vragen en negatieve reacties mogelijk voorkomen.

Juli 2018

In de afgelopen periode hebben Gerard van der Westen en Harm Noppers zich om privéredenen terug moeten trekken als VO lid. Van onze reservelijst hebben we Henk Lukkezen (voor de actieven) en Dirk van den Bos (voor de gepensioneerden), die beiden tijdens de laatste verkiezingen net niet gekozen werden bereid gevonden de leeggevallen plaatsen in te nemen.

De afgelopen periode stond in het teken van de jaarlijkse rapportage. Het VO heeft als voorbereiding op de jaarvergadering met alle partijen die betrokken zijn bij het toezicht op het bestuurlijk functioneren overleg gehad. Natuurlijk met het bestuur zelf, maar ook met de Raad van Toezicht, de controlerende actuaire en de accountant. Dat alles heeft geleid tot het zojuist gepubliceerde Jaarverslag PDN, waarbij het VO in zijn oordeel op diverse punten aangegeven heeft dat die in 2018 (extra) aandacht verdienen.

Over het communicatiebeleidsplan 2018-2020 heeft het VO haar advies geven. Het bestuur is zich bewust van het belang van transparantie en informatie naar deelnemers en van het effect van veranderingen in de pensioenreglementen en de in de globale economie op de financiële positie van de deelnemers. Met enkele suggesties voor verbetering heeft het VO positief over dit plan geadviseerd.

Het dagelijks bestuur houdt het VO goed op de hoogte van de voortgang in ontwikkeling van zijn visie op strategie en governance van het fonds. Het zijn turbulente tijden, met onzekerheden in financiële markten, over de strategie van DSM en over de ontwikkeling van het pensioenstelsel. Daarom is het belangrijk dat PDN zich bezint over zijn toekomst. Het bestuur doet dat en legt hierover verantwoording af. Het VO spreekt het bestuur daarbij ook aan op het maken van voortgang.

Met het dagelijks bestuur stonden we uitgebreid stil bij de manier waarop PDN toetst of de premie niet te laag is waardoor een onevenredige wissel zou worden getrokken op de bestaande verplichtingen. Dat lijkt vooralsnog niet het geval te zijn, en het bestuur heeft aangegeven door voortgezette analyse de vinger aan de pols te willen houden.

Martijn Penders van DPS legde uit hoe het bestuur toetst of het gewenste pensioenresultaat met de ingelegde premie en de afgesproken risicobereidheid haalbaar is. Het VO heeft het bestuur om een toelichting gevraagd hoe de gehanteerde risicohouding is afgeleid van de resultaten van het ledenonderzoek.

Januari en februari 2018

Het VO heeft kennisgenomen van de update van de investment beliefs van PDN. De belangrijkste veranderingen zijn het geven van een toelichting bij elke belief en een aanscherping van het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Het VO dringt aan op een snelle en effectieve concretisering van dit beleid. De nieuwe beliefs zijn verwerkt in het Beleggingsplan 2018. Het VO merkte tijdens de presentatie door DPS op dat het plan nogal moeilijk leesbaar is door de soms technische inhoud. Deze opmerkingen zullen in de feedback aan het bestuur worden meegenomen.

Omdat de zittingstermijnen van de gekozen leden allemaal op hetzelfde moment eindigen is er een goede kans dat (te) veel leden tegelijkertijd vervangen worden. Om dit risico te verminderen heeft het VO een voorstel uitgewerkt dat onder de aandacht van het bestuur zal worden gebracht.

In 2018 zal het bestuur controleren of een te lage premie-inleg een onevenredige aanslag op de dekkingsgraad zal doen in de periode 2016-2020. Als dat zo is, moeten er maatregelen genomen worden om dit tegen te gaan. De meetmethode hiervoor was in hoofdlijnen afgesproken tussen de sociale partners, maar bij de uitwerking blijken er toch nog details te zijn waarover tussen betrokkenen nog duidelijkheid moet worden verschaft. Het VO heeft het bestuur gevraagd hier zo snel mogelijk actie voor te nemen.

Mede op verzoek van het VO staat een geheel vernieuwd Pensioencontact op stapel dat zal worden verstuurd aan alle gepensioneerden en voortaan ook aan de actieve deelnemers. Er zal meer aandacht zijn voor pensioeninhoudelijke zaken, maar wel op een toegankelijke manier gebracht.

De compliance officer heeft zijn bevindingen over het jaar 2017 toegelicht. Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

December 2017

Het VO werkt aan zijn oordeel over het jaar 2017. In dat kader heeft het bestuur de voortgang in de opvolging van de aanbevelingen in het oordeel van vorig jaar toegelicht. Op de meeste aanbevelingen heeft het bestuur acties aangezet. Voor een aanzienlijk deel moeten die in het eerste kwartaal van 2018 nog hun uitwerking krijgen.

Het bestuur lichtte de plannen toe voor nieuwe investment beliefs en het beleggingsplan 2018 met daarin verwerkt een herziening voor het beleid in Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Omdat het MVB-beleid een speerpunt is van het VO, is er in januari een extra vergadering belegd om hierover uitgebreider van gedachten te wisselen.

Het VO heeft positief geadviseerd over de herbenoeming van de heer Jac Kragt als lid van de Raad van Toezicht. De interactie tussen VO en RvT is goed en groeiende. Dat proces wil het VO graag voortzetten.

Het bestuur heeft de voortgang in de strategievorming toegelicht. Soortgelijke pensioenfondsen als PDN blijken nog weinig na te denken over hoe gezamenlijk aan toekomstbestendigheid te werken. PDN is dus wat dit betreft op zichzelf aangewezen. Het VO zal een waarnemer afvaardigen naar de commissievergaderingen over de strategie.

Oktober 2017

Het bestuur heeft op verzoek van het VO de benoemingswijze van de leden van de Raad van Toezicht (RvT) in lijn gebracht met de Code Pensioenfondsen.

In 2018 vindt conform de tussen PDN en de aangesloten ondernemingen afgesloten uitvoeringsovereenkomst een evaluatie van de pensioenpremie plaats om te toetsen of de premie over de periode 2016-2020 voldoende is voor het financieren van de pensioenopbouw. DPS heeft op verzoek van het VO toegelicht hoe PDN dit gaat controleren. Een van de speerpunten die het VO voor 2017 heeft bepaald, is een goede voorbereiding op de procesgang en berekeningswijze van deze tussentijdse evaluatie.

Het VO heeft het bestuur gevraagd bij informatie over gevoelige onderwerpen uitdrukkelijker rekening te houden met de gevoelens van de deelnemers. Ook dit is een van de aanbevelingen van het VO op grond van ervaringen in 2016.

De Vereniging DSM GePensioneerden (VDP) stelt regelmatig, middels het sturen van brieven, vragen het bestuur, met een afschrift aan het VO. Het VO staat uiteraard open voor feedback vanuit de achterban; de individuele leden van het VO zullen deze in overweging nemen bij het bepalen van hun positie. Het VO reageert echter niet op deze brieven.

De VO-leden hebben in september, met ondersteuning van een consultant, door een zelfevaluatie beter inzicht verkregen in hun individuele drijfveren en met name die van het team. Het VO gaat dit inzicht gebruiken in zijn vergaderingen.

Juni 2017

Kim Sonnenschein moest door het aannemen van een nieuwe functie haar VO-lidmaatschap opzeggen. Ruud van Ool zal Kim opvolgen als werkgeversvertegenwoordiger. Henk Bosch wordt plaatsvervangend voorzitter van het VO.

Het VO heeft tijdens de jaarvergadering zijn oordeel aan het bestuur gepresenteerd. In het eindoordeel geeft het VO aan dat het positief oordeelt over het bestuur en over het gevoerde beleid van het bestuur van PDN over 2016. Het VO heeft een aantal aanbevelingen gedaan die door het bestuur aan de verantwoordelijke bestuursleden zijn toegewezen.

Het volledige oordeel en de reactie van het bestuur is te vinden in het jaarverslag op deze website.

De omgang met bezwaarmakers met betrekking tot de harmonisatie pensioenregelingen en -leeftijden is een item dat door het VO en bestuur uitgebreid is besproken. Het VO heeft na bestudering van alle beschikbare informatie met betrekking tot de harmonisatie pensioenregelingen en -leeftijden op verzoek van het bestuur zijn standpunt kenbaar gemaakt. Het bestuur heeft nog geen definitief besluit genomen over de behandeling van de bezwaarmakers.

Een goed functionerend VO evalueert het functioneren van de VO-leden en van het collectief. Een externe partij zal het VO in het derde kwartaal van 2017 bij een zelfevaluatie begeleiden.

Een aantal mensen heeft zich na een oproep door PDN kandidaat gesteld voor een bestuursfunctie of een functie in het VO. Het dagelijks bestuur van PDN zal gesprekken voeren met de kandidaten voor een bestuurslidmaatschap. De voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter van het VO gaan praten met de VO kandidaten, waarna eind dit jaar duidelijk moet zijn welke kandidaten in aanmerking komen voor plaatsing in de zogenaamde succession pool en voorbereid c.q. opgeleid worden voor een VO- of bestuursfunctie.

April 2017

In de april vergadering van het Verantwoordingsorgaan (VO) is Harm Noppers gestart als opvolger van Henk Beun. Henk had aan het begin van het jaar te kennen gegeven zich vanaf het tweede kwartaal 2017 op andere zaken te willen gaan richten. Harm Noppers is bij de verkiezingen in 2016 als eerstvolgende verkozen kandidaat geïndigd. Hij is bereid gevonden het VO-lidmaatschap namens de pensioengerechtigden te vervullen.

Het VO heeft een positief advies afgegeven aan het bestuur met betrekking tot de aanpassing van het beloningsbeleid van PDN-bestuurders. Het bestuur had het VO daarover uitgebreid geïnformeerd. Over de aanpassingen in het beloningsbeleid zal, nadat de Raad van Toezicht (RvT) goedkeuring heeft gegeven, nog worden gecommuniceerd via de PDN-website.

Het VO heeft aangegeven het proces rond de harmonisatie van de pensioenregelingen en pensioenleeftijden kritisch te volgen om negatieve gevolgen voor de deelnemers (zoveel mogelijk) te voorkomen. Het bestuur heeft nog geen besluit genomen over de wijze waarop wordt omgegaan met de bezwaren tegen deze harmonisatie. Het bestuur van PDN vindt de mening van het VO belangrijk en wil deze bij de besluitvorming betrekken. Na bestudering van de gevraagde aanvullende informatie zal het VO het bestuur informeren over zijn standpunt. Het VO heeft de concepten voor de jaarstukken gezien. Tijdens de vergadering is door DPS een toelichting gegeven op het jaarverslag, het jaarwerkproces en de ontwikkelingen van het jaarwerk. Het VO-oordeel over 2016 is definitief vastgesteld en zal tijdens de komende jaarvergadering aan het bestuur worden gepresenteerd.

Begin 2017

In de vergadering van 8 maart j.l. zijn als belangrijke besluiten van het bestuur het kortingsbeleid in samenhang met het herstelplan uitgebreid aan de orde gekomen. Daarnaast heeft het VO een flinke slag gemaakt met de samenstelling van het oordeel over 2016.

In een eerder verslag van het VO is al aangegeven dat het bestuur het huidige kortingsbeleid tegen het licht heeft gehouden met als voorzichtige conclusie dat het bestuur alleen wil korten als die korting een reële bijdrage levert aan de dekkingsgraad. Inmiddels is duidelijk geworden hoe het bestuur het definitieve kortingsbeleid in samenhang met het herstelplan wil inrichten. Het kortingsbeleid is medebepalend voor de wijze waarop het bestuur denkt via het herstelplan tijdig uit de financiële problemen te komen.

Het bestuur wil de kans op korten verminderen, maar als er gekort moet worden, moet dat effectief zijn. De belangrijkste parameters in het herstelplan zijn de lengte van de herstelperiode en de verwachte rendementen. Eerder is er overwogen de herstelperiode te verlengen. Het bestuur kiest er nu voor in plaats daarvan het maximaal toegestane rekenrendement toe te passen.

Tegelijkertijd heeft het bestuur besloten om als er gekort moet worden een minimum korting van 0,5 % toe te passen. Lagere kortingen dragen niet wezenlijk bij aan het herstel van de dekkingsgraad, maar leiden naar verwachting wel tot onvrede onder deelnemers. Deze minimum korting zal er toe leiden dat er minder lang gekort hoeft te worden.

Het VO ondersteunt deze besluiten en de argumentatie van het bestuur.

De procedure voor de harmonisatie van de pensioenregelingen per 1 januari 2017 wordt in de eerste helft van 2017 afgewikkeld. Het VO wil dit harmonisatie proces kritisch volgen om negatieve gevolgen voor deelnemers te voorkomen. Een aantal van hen heeft bezwaar gemaakt. Het bestuur heeft nog geen besluit genomen hoe om te gaan met deze groep, en heeft DPS verzocht de bezwaarmakers te benaderen om vast te stellen of het voorstel duidelijk is en hoe zwaar het voor deze groep weegt. Pas daarna wil het bestuur een besluit hierover nemen.

De voorbereidingen van het oordeel over het jaar 2016 door het VO zijn in volle gang. Op grond van de laatste rapportages over 2016 past het VO zijn oordeel nog aan. In het voorjaarsoverleg hebben de RvT en het VO hun bevindingen over het afgelopen jaar uitgewisseld met als gevolg dat het oordeel waar nodig is aangescherpt of gepreciseerd.

December 2016 en januari 2017

In de vergaderingen van december en januari waren er weer veel onderwerpen aan de orde waaruit hieronder een bloemlezing.

- Een vraag die in 2016 bleef terugkomen in de discussies was, of PDN als gevolg van de lage dekkingsgraad moet gaan korten. Het bestuur gaat het huidige kortingsbeleid nog eens tegen het licht houden en de uitkomsten daarvan beoordelen.
Het huidige kortingsbeleid zou uitgaand van de situatie eind november/begin december hebben geleid tot een korting van 1,4% uit te smeren over 7 jaar dus 0,2% voor 2017. Men was hierdoor snel klaar met een eerste conclusie: "Men zou op basis van deze berekende korting, die nauwelijks een bijdrage zou leveren aan de dekkingsgraad, niet overgaan tot daadwerkelijk korten".
Voor gepensioneerden, slapers en actieven blijft het echter spannend omdat de situatie op 31 december 2016 bepalend zal zijn voor wat er echt zal gaan gebeuren. De uitkomst van dit afwegingsproces zal eind januari bekend worden.
- Het VO heeft een unaniem standpunt bepaald over de wijze waarop de leden van de Raad van Toezicht moeten worden benoemd. Het VO wil de rol op zich nemen zoals die in de Code Pensioenfondsen, uitgegeven door de Pensioenfederatie, duidelijk is beschreven. Het VO zou daardoor bij de benoeming van de leden van de RvT direct betrokken worden in het selectieproces en een bindende voordracht doen. Uiteraard zal het VO bij komende voordrachten samenwerken met bestuur en de RvT en zijn verantwoordelijkheid in dit proces nemen. Het bestuur gaat nog beslissen over de benoemingswijze.
- Na het beëindigen van de PPS regeling dient zich een volgend ingrijpend traject voor de actieve deelnemers aan, namelijk de harmonisatie van de pensioenregelingen per 1 januari 2017. Bij het beëindigen van de PPS regeling is onder de gewezen PPS-deelnemers nogal wat onrust ontstaan,

reden genoeg voor het VO om dit harmonisatie proces kritisch te volgen en mogelijke negatieve effecten te signaleren.

- De Vereniging van DSM gePensioneerden (VDP) is het afgelopen jaar actief bezig geweest en heeft zich tegen het einde van het jaar vooral sterk gemaakt om te zoeken naar mogelijkheden die een eventuele korting op de opgebouwde pensioenrechten moeten voorkomen. De VDP heeft daartoe een brief aan het bestuur PDN gestuurd waarin zij het bestuur vraagt om ondersteuning bij het in breder verband onderzoeken van de zogenaamde kasstroommethode. Inhoudelijk is deze brief in het overleg tussen VO en DB van PDN niet besproken, maar het bestuur liet weten dat de Pensioenfederatie de kasstroommethode als een van de opties voor het toekomstige pensioenstelsel bespreekt.
- Voor de nieuwe commissie Beleggingen en Financieel Risicomanagement is een beschrijving van de mandatering en aandachtsgebieden opgesteld. Volgens DNB moet er aandacht zijn voor een goede invulling van zowel het beleggingsbeleid als het risicomanagement. Het VO zal met belangstelling de activiteiten van de commissie volgen.
- Op verzoek van het VO werd een inzicht gegeven in de essentiële zaken die spelen bij het door een pensioenfonds uitvoeren van een haalbaarheidsstudie. Dit is een door DNB verplicht gesteld onderzoek waarvoor de DNB ook parameters aanlevert. Deze studie vervangt de vroegere continuïteitsanalyse en is bedoeld om pensioenfondsen te helpen bij het krijgen van inzicht in de effecten van de financiële opzet en om de evenwichtigheid van het beleid vast te stellen. Dit is de basis voor de communicatie naar de deelnemer. Er wordt hierbij expliciete aandacht besteed aan verwachtingen en risico's. De toets kent twee uitvoeringsvormen: de uitgebreide aanvangstoets en de wat beperktere jaarlijkse toets. Vanuit het veld van pensioenfondsen zijn wel wat commentaren te horen onder meer over de lange termijn (60-jaars horizon). Al met al blijft het voor het VO leerzaam te ervaren op welke wijze naar de toekomstverwachtingen wordt gekeken en hoe met de resultaten omgegaan kan worden.
- Het VO is gestart met de voorbereidingen van het oordeel over het jaar 2016. Diverse aandachtspunten zullen worden bekeken. Dat zijn in ieder geval maatschappelijk verantwoord beleggen, de invulling van de pensioencommunicatie (Pensioen 1-2-3), de wijzigingen in het bestuursmodel en de stand van zaken van de strategiestudie.

2016 Herfst

Na de zomer 2016 zijn er in de VO vergadering op 5 oktober met het dagelijks bestuur van PDN een aantal belangrijke onderwerpen besproken. Op 6 oktober vond een themadag plaats als aanloop naar de voorbereiding van het oordeel van het VO over het handelen van het bestuur van PDN in 2016.

Hieronder volgt een overzicht van de onderwerpen die aan de orde kwamen:

PPS- regeling

Bijzondere aandacht kregen natuurlijk de gevolgen van het besluit dat het bestuur al op 19 april jl. heeft genomen over het aanpassen van de PPS-regeling. Het wijzigen van de PPS-regeling in de vorm zoals die tot deze zomer bestond is een complexe zaak, waarbij met een groot aantal factoren rekening moest worden gehouden.

De regeling is oorspronkelijk ontstaan als een arbeidsvoorwaarde, in het overleg tussen sociale partners, de deelname eraan was vrijwillig.

Door aantrekkelijke opbouw van een spaarsaldo, dat via een voordelige inkoop in een individueel vroegpensioen omgezet kon worden, kon de PPS-regeling rekenen op een relatief groot aantal deelnemers (meer dan 85%¹ van de deelnemers nam ook deel aan de PPS-regeling).

De door de PPS-deelnemers ingebrachte premies werden op individuele basis geadmistreerd en beheerd als onderdeel van het totale vermogen van PDN, waarop een aantal speciale afspraken van toepassing was. Genoemde speciale afspraken behelsden onder meer een 0% rendementsgarantie (indien PDN in enig jaar een negatief beleggingsresultaat behaalde werd dit niet verwerkt in het gespaarde PPS-saldo), de beleggingskosten werden niet in rekening gebracht aan de PPS-deelnemers, de inkoop tarieven voor het omzetten van een PPS-saldo in een pre-pensioen waren apart vastgelegd en ten slotte werd het rendement op de PPS-saldi vertraagd bijgeschreven.

---

¹ Alle genoemde percentages hebben als referentie het totale aantal actieve deelnemers in PDN

Deze (oude) afspraken hadden tot gevolg dat de PPS-deelnemers hierdoor in de afgelopen jaren, in toenemende mate, bevoordeeld werden ten koste van alle deelnemers, die hun pensioen binnen PDN hebben ondergebracht.

Door nieuwe wet/ en regelgeving vanuit het kabinet en de Nederlandse Bank (DNB) wordt de wijze waarop de pensioenaanspraken moeten worden verwerkt binnen een pensioenfonds (dus ook PDN) steeds strikter geregeld. Dit heeft tot gevolg dat de gunstige rekenregels van de PPS regeling (waaronder de 4%-rekenrente), volgens wet/ en regelgeving niet langer toelaatbaar zijn.

De deelnemers aan het pensioen binnen PDN droegen namelijk in toenemende mate indirect financieel bij aan de PPS-regeling. Dat is een situatie die niet past in een kader waarin de belangen van alle deelnemers evenwichtig moeten worden behandeld.

Al deze aspecten hebben geleid tot een door DNB "afgedwongen aanpassing" van de PPS-regeling om de hierboven genoemde onevenwichtigheden recht te trekken in lijn met de huidige regels voor de pensioenen. Ook de in te zetten beleggingsmix is meer in lijn gebracht met de nieuwe "prudent person-regels" hetgeen tot gevolg heeft dat er minder risicovol moet worden belegd en de PPS-regeling hierdoor minder attractief wordt voor PPS-deelnemers die hechten aan een hoger rendement.

Voor PPS-deelnemers die prijs stellen op meer zekerheid geldt overigens het tegenovergestelde.

Voor alle duidelijkheid benadrukken we hier dat het VO zich moet beperken tot het geven van een oordeel over het handelen en het beleid van het bestuur van PDN en dus geen oordeel geeft over het handelen van andere partijen (denk aan sociale partners). *Wel heeft het VO het bestuur aangeraden de opstelling en het handelen van de werkgever inzake de PPS bij deze aan te kaarten.*

Bij een bestuursbesluit dat specifieke gevolgen heeft voor een beperkte groep, kijkt het VO vooral hoe het bestuur de belangen van alle betrokkenen op een evenwichtige wijze heeft afgewogen. Uiteraard worden ook andere zaken zoals rechtmatigheid, uitvoerbaarheid en financierbaarheid in de beschouwing meegenomen.

Op basis van bovengenoemde overwegingen moeten we, voor de deelnemers van de PPS-regeling helaas, tot de conclusie komen dat het besluit van het bestuur om de PPS-regeling te wijzigen past in het kader van een evenwichtige belangenafweging.

Fondsgrondslagen, omzettingsfactoren en wijziging pensioenovereenkomst DSM per 1 januari 2017

Regelmatig worden nieuwe sterftetafels gepubliceerd.

Samen met een aantal andere redenen is dit voor het bestuur aanleiding om de eigen PDN sterftegrondslagen en omrekenfactoren per 1 januari 2017 aan te passen. Op verzoek van sociale partners worden dan ook een aantal wijzigingen in de pensioenovereenkomst opgenomen. Deze wijzigingen hebben alleen betrekking op actieve medewerkers en raken pensioengerechtigden niet

Hiernaast spelen een nog een aantal andere zaken zoals de wijziging pensioenovereenkomst DSM per 1 januari 2017 en de harmonisatie pensioenregelingen en -leeftijd. De gevolgen van de wijziging in de pensioenovereenkomst zijn deels technisch van aard, zoals de aanpassing van grensbedragen en het in lijn brengen met de wetgeving van de status van arbeidsongeschikten om premievrije pensioenopbouw te kunnen blijven garanderen.

Deze opsomming is niet uitputtend; getracht is de belangrijkste elementen hiervan weer te geven.

Communicatie

Belangrijke uitgangspunten voor de communicatie met de deelnemers is dat deze goed, tijdig en eenduidig is en berust op een volledig besluit van het bestuur. Daarbij dient een goede afstemming met sociale partners plaats te vinden en er dient één geluid naar de deelnemers te gaan.

Het VO zal dit uitgangspunt als een meetlat kunnen gebruiken bij het beoordelen van de communicatie over het jaar 2016.

Door de grote impact van de wijziging van de PPS-regeling en de noodzaak om op korte termijn persoonlijke keuzes te moeten maken, is er een forse communicatie-inspanning geleverd door DPS.

Het doel was om betrokkenen in staat te stellen goed te begrijpen en in staat te stellen de beste keuze voor hen persoonlijk te maken.

Of dit streven echt bereikt is, zal op een later moment door het VO beoordeeld kunnen worden.

Vorbereiding oordeel over 2016

Na de verkiezingen in april 2016 telt het VO per 1 juli 2016 vijf nieuwe leden, die ook ingevoerd moeten worden over het deel van het jaar waarin ze nog niet in het VO actief waren.

Het kennis nemen van de inhoud van belangrijke stukken behandeld in de eerste helft van 2016 moet de beeldvorming compleet maken. Zo is de ingezette strategiestudie een traject dat richting zal geven aan de toekomst van PDN. Een toelichting op dit gebied was voor de nieuwe leden zeer gewenst.

Ook zijn diverse beleidsuitgangspunten nader toegelicht om gevoel te krijgen voor de manier waarop PDN met belangrijke beleidsonderwerpen wenst om te gaan.

Ten slotte werden afspraken gemaakt over een concept planning waarmee het oordeel over 2016 op onderdelen zal worden voorbereid. Zo zullen in januari 2017 de eerste concepten worden besproken.

Financiële status PDN

De financiële status van ons pensioenfonds heeft voortdurend de aandacht van alle betrokkenen.

Naast de hogere eisen gesteld door nieuwe wet/ en regelgeving gooien ook de ontwikkelingen op de Financiële markten en de ontwikkeling van de marktrente flink wat roet in het eten.

De belangrijkste spelbepaler is de ECB (Europese Centrale Bank), die de rente laag wil houden om daarmee de Europese economie aan te zwengelen. Recentelijk doet zich na de verkiezingen in de VS een nieuw fenomeen voor: de marktrente lijkt te gaan stijgen.

Voor pensioenfondsen zou dit een gunstige ontwikkeling kunnen zijn. Via de marktrente wordt namelijk berekend hoeveel vermogen een pensioenfonds nu moet hebben om aan zijn toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Een lage rente betekent dat er nu veel vermogen moet zijn en een hogere rente betekent dat er nu minder vermogen hoeft te zijn om aan de toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen. Dit is te vergelijken met spaargeld: als je er veel rente op krijgt kan je in de toekomst over een hoger eindbedrag beschikken.

Al met al blijft het toch een beetje koffiedik kijken. Het rendement op de beleggingen is tot nu toe niet voldoende om de daling van de dekkingsgraad door de dalende rekenrente op te vangen. Wellicht dat de hierboven aangegeven ontwikkeling wel het gewenste effect zal hebben om een dreigende korting op de pensioenen af te wenden.

2016 maart

Het concept oordeel van het VO over 2015 is na bespreking met de Raad van Toezicht voorzien van één wijziging en na bespreking met het DB besproken ongewijzigd gebleven.

Helaas was er in de maart-vergadering geen gelegenheid om met het DB in overleg te treden over het inhaal toeslagenbeleid. Voor het inhalen van gemiste toeslagen wordt een verjaartermijn geïntroduceerd en de achterstanden worden gelijkmatig weggewerkt. Dit laatste houdt in dat niet de achterstand die als eerste is ontstaan zo mogelijk volledig wordt weggewerkt, maar dat de ruimte die beschikbaar over alle jaren met opgebouwde achterstanden wordt verdeeld. Hierdoor zal het nog veel langer duren voordat bijvoorbeeld het eerste jaar volledig is weggewerkt. Als gevolg hiervan bestaat bij een deel van de VO-leden nog steeds het gevoel dat deze aanpak voor de groep gepensioneerden in het bijzonder erg onevenwichtig uitpakt. Toch is het VO er "intern" ook nog niet helemaal uit.

In de maart-vergadering werd ook een toelichting gegeven op het "Risk and Control Assessment" proces dat tot doel heeft de risico's die door PDN worden gelopen terug te brengen tot aanvaardbare niveaus.

De risico's worden expliciet benoemd en, door tijdens het proces maatregelen te formuleren, tot acceptabele risico's teruggebracht. Daarna wordt dit proces afgerond door zowel de risico's als het effect van de maatregelen te volgen waarna een evaluatie en eventuele bijstelling plaatsvindt.

2016 februari

Na het in concept opstellen van het oordeel van het VO over 2015, heeft het overleg met de Raad van Toezicht (RvT) plaatsgehad waarin de bevindingen over het jaar 2015 van beide colleges werden gedeeld. In grote lijnen was de conclusie uit deze bijeenkomst dat, hoewel VO en RvT vanuit verschillende invalshoeken het jaar 2015 beoordelen, er zeker ook overeenkomsten zijn in de beoordeling.

Op de diverse gebieden worden de conclusies gedeeld, zei het dat de nuances voor VO en RvT verschillend zijn.

Hierna werd in een uitgebreide presentatie de performance van PDN op het gebied van beleggingen in het jaar 2015 toegelicht in relatie tot de ontwikkelingen in de financiële markten en de gebruikte benchmark.

Ook werd een voorschot genomen op de toekomst en duidelijk gemaakt dat, als de omgeving met name de financiële markten, niet in positieve zin verandert, het een zware klus zal worden om de door PDN gestelde doelstellingen in termen van rendement en dus ook dekkingsgraad te realiseren.

2016 januari

Een nieuwe start en verkiezingen

In de eerste vergadering van 2016 is opnieuw stilgestaan bij de kostendekkende premie. Dat werd mede ingegeven door de ontwikkeling van de dekkingsgraad in het afgelopen kwartaal. Door de lage rente en de achterblijvende rendementen op met name de beleggingen in aandelen, staat de dekkingsgraad voortdurend onder druk.

In de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen hoe met de effecten (lees bijdrage) van de afgesproken (kostendekkende) premie op de dekkingsgraad zal worden omgegaan.

Gezien de actuele financiële ontwikkelingen binnen het fonds is er binnen de door de toezichthouder aangegeven kaders niet mogelijk om in 2016 toeslagen te verlenen. Het zal echter in 2016 ook niet nodig zijn om te korten op reeds opgebouwde aanspraken of de ingegane pensioenen.

Inhaaltoeslagen

Het VO heeft samen met het DB geruime tijd stilgestaan bij het beleid rond inhaaltoeslagen. Op dit moment zal er bij het toekennen van inhaaltoeslagen maximaal 15 jaar worden teruggekeken. Gemiste toeslagen ouder dan 15 jaar zullen niet meer worden ingehaald.

Het VO vindt dat dit voor een aantal gepensioneerden mogelijk slecht kan uitpakken, omdat het inhalen van gemiste toeslagen voor de komende jaren niet in de lijn der verwachtingen ligt. Het eerste jaar waarover voor de gepensioneerden nog een inhaaltoeslag zou moeten worden verleend is het jaar 2008. Zij die in dat jaar al met pensioen waren en dus nog een toeslag tegoed hebben, zullen die zien vervallen wanneer deze in 2023 nog niet is ingehaald.

Er is door het VO uitgebreid gesproken over de vraag of dit wel een redelijke aanpak is. Dit laatste onderwerp zal door het VO met aandacht gevolgd blijven worden met als inzet meer redelijkheid bij het inhalen van gemiste toeslagen voor alle betrokkenen.

Oordeel over 2015 inzake beleid en handelen bestuur

Een belangrijke en ieder jaar terugkomende taak van het VO is het vellen van een oordeel over het afgelopen jaar. Het oordeel over het beleid van het bestuur in 2015 is voorafgaand aan deze vergadering uitgebreid voorbereid. Het VO heeft daarvoor drie groepen gevormd, die zich elk over een specifiek onderwerp buigen en teksten aandragen. Deze teksten zijn voorgelegd aan het gehele VO om samen tot een afgewogen oordeel te komen.

Hierna treedt het VO in overleg met de Raad van Toezicht om te toetsen hoe dit concept-oordeel zich verhoudt tot de bevindingen die de RvT heeft.

Opleidingen en verkiezingen

Het VO heeft zich ten slotte gebogen over de actuele stand van zaken rond de opleidingen van de VO-leden en stilgestaan bij de komende VO- en bestuursverkiezingen.

Verheugend is dat de bereidheid om zich kandidaat te stellen vrij groot is. Er zijn meer dan voldoende kandidaten voor de zetels voor actieven en gepensioneerden in het VO. Drie van de vier gekozen leden uit de groep gepensioneerden zullen in ieder geval niet terugkeren in het VO. Deze drie hebben in de afgelopen jaren in ruime mate hun sporen verdiend. Hun ervaring zal in de nieuwe periode zeker gemist worden.

2015 december

Strategie en governance

In de laatste vergadering van 2015 werd uitgebreid van gedachten gewisseld over de onderwerpen 'strategie' en 'governance'. Het VO kreeg een goed inzicht in de wijze waarop het bestuur met het onderwerp 'strategie' omgaat, maar concludeerde dat het gezien het nog te doorlopen traject en de te nemen besluiten voorbarig is om hierover nu al naar buiten te treden. Ten aanzien van 'governance' is duidelijk dat het bestuur er voor kiest om na de verkiezingen per 1 juli 2016 verder te gaan met een bestuur van acht personen.

Dit betekent dat het bestuur vanaf juli zal bestaan uit vier werkgeversleden, twee werknemersleden en twee pensioengerechtigden.

Er is volgens het bestuur een aantal redenen om te kiezen voor het inkrimpen van het bestuur. Een kleiner bestuur is effectiever. Ook is het steeds moeilijker geschikte kandidaten te vinden. Dit komt door de aangescherpte geschiktheidseisen en de verhoging van het tijdsbeslag.

Het VO is het daar deels mee eens. De zorg voor de zwaardere belasting en toegenomen tijdsbeslag wordt onderschreven, het VO ziet echter momenteel nog voldoende kandidaten voor een bestuurszetel.

Uitgebrachte adviezen

Het VO heeft het bestuur een positief advies gegeven over de uitvoeringsovereenkomst tussen de werkgever en het pensioenfonds, mede omdat het proces naar de indruk van het VO goed is verlopen. Het bewaken van de kostendekkendheid van de premie blijft evenwel een punt van aandacht.

Ook heeft het VO positief geadviseerd over de voordracht van twee nieuwe kandidaat-leden voor de Raad van Toezicht (RvT). Als aandachtspunt werd aan het DB meegegeven dat gewaakt moet worden voor een mogelijk te hoge werkdruk bij RvT-leden in verband met mogelijke samenloop met externe activiteiten buiten PDN.

2015 september

In de najaarsvergadering van 30 september 2015 heeft het VO gekeken naar het eigen functioneren in de afgelopen periode. De VO-leden waren hierover aanvankelijk zeker kritisch, maar tijdens de discussie kwam naar voren dat er zeker een en ander is bereikt. Dit komt mede tot uitdrukking in de wijze waarop de mening van het VO wordt meegenomen in de besluitvorming.

De indruk bestaat dat bij het nemen van besluiten terdege rekening wordt gehouden met de wijze waarop het VO daarover zijn oordeel zal afwegen.

Ook wordt bij het voorleggen van besluiten aan het VO aangegeven of evenwichtige belangenafweging bij het tot stand komen van het besluit een rol heeft gespeeld.

Bovendien wordt het door het gehele VO als positief ervaren dat het bestuur er soms voor kiest om vooraf de opinie van het VO te toetsen over nog te bepalen standpunten.

Ook is er duidelijk rekening gehouden met de rol van het VO bij de aanpassing van de basispensioenregeling en de daaraan gekoppelde procedures als gevolg van de nieuwe wetgeving en regelgeving. Het VO is hierdoor in staat geweest op een efficiënte en effectieve wijze tot een oordeel te komen.

Ten slotte werd het oordeel dat het VO gaf over het mogelijk opnemen van een vertegenwoordiger van slapers in het VO genoemd als een duidelijk moment waarop het VO zijn invloed heeft doen gelden met als resultaat een samenstelling van het VO die de volledige instemming had.

De komende periode belooft spannend te worden. Binnenkort zal meer bekend worden over de resultaten van het strategieproject. De gevolgen van de keuzes inzake de strategie en de toekomstige governance" van het fonds hebben volop de aandacht van het VO.

Punt van aandacht blijft het feit dat de dekkingsgraad in het derde kwartaal 2015 een gevoelige tik heeft gehad. De actuele dekkingsgraad daalde van ca. 110% in het tweede kwartaal naar 102% in het derde kwartaal. Hoewel genoemde daling voornamelijk werd geweten aan het dalen van de aandelenkoersen blijft het spannend of deze trend zich in de laatste periode van het jaar zal herstellen.

2015 juni

Verkiezingen Bestuur en Verantwoordingsorgaan uitgesteld

In de PDN-nieuwsbrief van juni 2015 werd aangegeven dat de geplande verkiezingen zijn uitgesteld. Het pensioenfonds is bezig met een strategie-studie, die uiteindelijk ook consequenties kan hebben voor de bestuursstructuur. Een andere bestuursstructuur zou gevolgen kunnen hebben voor de samenstelling van het Bestuur en Verantwoordingsorgaan. Om nu te voorkomen dat er nieuwe bestuursleden en leden van het Verantwoordingsorgaan worden gekozen, die mogelijk al na korte tijd weer zouden moeten vertrekken, heeft het bestuur, met instemming van het Verantwoordingsorgaan, ervoor gekozen de verkiezingen uit te stellen.

De huidige bestuursleden zullen evenals de leden van het Verantwoordingsorgaan hierdoor ca een half jaar langer in functie blijven. Het bestuur gaat ervan uit dat er begin 2016 meer duidelijk is over de strategie en vooral de toekomstige bestuursstructuur, waarna het Bestuur en Verantwoordingsorgaan in de nieuwe samenstelling er medio 2016 kan zijn.

2015 januari t/m juni

De nieuwe wet- en regelgeving in het bijzonder het nieuwe Financieel toetsingskader (FTK) betekende voor het VO dat er in het eerste halfjaar 2015 extra werk aan de winkel was. Nieuw is ook dat zowel de premie- en toeslagenbeleid als de uitvoeringsovereenkomst adviesplichtig zijn geworden.

Voor het VO was er dus reden genoeg om in de collectieve opleidingsdag in februari een inhaalslag te maken wat betreft de actuele wetgeving. Om aansluitend hierop inzicht te krijgen in de besluitvorming en gevolgen van de implementatie van dit nieuwe FTK voor PDN, werden er twee extra VO-vergaderingen ingelast.

Uiteraard werd ook 'de normale agenda' gevolgd, waarin het voorbereiden van het oordeel over 2014 en de bespreking van de door het bestuur genomen besluiten een prominente rollen speelden.

Het programma in de eerste helft van 2015 zag er als gevolg van het bovenstaande als volgt uit:

- 21 jan een reguliere VO-vergadering (met DB); Het belangrijkste agendapunt was de voorbereiding van het oordeel over 2014. Daarnaast werd met het bestuur van mening gewisseld over de (voorgenomen) beëindiging van de VPS-regeling en de kostendekkendheid van de premie.
- 11 feb overleg Raad van Toezicht (RvT) en VO; De bevindingen van de RvT en het voorlopige oordeel van het VO over het jaar 2014 werden besproken. Een bijzonder aandachtspunt was de professionaliteit en geschiktheid van Bestuur en VO.
- 25 feb Collectieve opleidingsdag die zoals al aangegeven in het teken stond van de consequenties die de veranderde wetgeving voor het VO heeft. Als resultaat van deze dag werd een aantal aandachtspunten meegegeven.
- 11 mrt VO-vergadering (met DB); Een normale vergadering met als onderwerpen: de geactualiseerde investment beliefs in samenhang met het Strategisch Beleidsplan 2016-2020; het besluit geen toeslag te verlenen per 1 januari 2015; de netto pensioenregeling en de 'afwikkeling van de VPS en PPS'.
- 8 apr VO-vergadering; de stand van zaken van het nieuwe FTK en de door het PDN-bestuur geaccordeerde policy beliefs; de briefwisseling tussen bestuur en sociale partners betreffende afwikkeling VPS & PPS regelingen.
- 13 apr Extra VO-vergadering 'nieuw Financieel Toetsingskader'; Analyse FTK: en effecten op premie en toeslagenbeleid.
- 28 april 2015 PDN Jaarvergadering; in deze vergadering werd door het VO het oordeel over het jaar 2014 mondeling toegelicht aan het bestuur.
- 6 mei een aparte toelichting op de financiële rapportage door DPS medewerkers.
- 9 juni Extra VO-vergadering 'nFTK'; na toelichting op en overleg over het voorgenomen premiebeleid in het kader van het nieuwe FTK werd door het VO een advies geformuleerd over dit premiebeleid.
- 1 juli VO vergadering (met DB); de afwikkeling van de PPS / VPS regeling; beleidskader FTK en reactie bestuur op VO-advies inzake het premiebeleid; uitvoeringsovereenkomst; toeslagverlening en procedure bij vermogenstekorten; netto-pensioenregeling, ook de premie voor de arbeidsongeschiktheidsverzekering in het kader van de Nettopensioenregeling werd besproken; concept Strategisch Beleidsplan 2016-2020; Beleggingsplan 2015 – 2016.

2014

Bij het verschijnen van het jaarbericht in juni 2014 had het VO haar oordeel over 2014 reeds geruime tijd uitgebracht.

Het uitbrengen van een oordeel over het voorgaande jaar is één van de hoofdtaken van het VO en dus een belangrijk onderwerp op de agenda van het VO. De leden van het VO hebben zich voor het oordeel over 2014 in groepen gericht op de speerpunten Governance, Communicatie, Toeslagverlening en Beleggingen. De speerpunten vormen tezamen met de bevindingen van het VO over het jaar 2014 en de bestuursbesluiten genomen in 2014, de leidraad bij het bepalen van dit oordeel.

Ook wordt bij het bepalen van het oordeel nadrukkelijk stilgestaan bij de belangrijkste ontwikkelingen die in 2014 van invloed zijn geweest op het reilen en zeilen bij PDN. Voorafgaand aan het definitief bepalen van zijn oordeel heeft het VO overleg gevoerd met de Raad van Toezicht om zijn bevindingen te toetsen en af te stemmen. Het VO geeft in zijn oordeel een aantal aanbevelingen, die gebaseerd zijn op wat in 2014 is gebeurd en ook een aanloop vormen naar de onderwerpen die in 2015 zeker aan de orde zullen komen.

Het positieve eindoordeel werd definitief na de jaarvergadering op 28 april 2015.

(De volledige tekst van het oordeel van het CvB en de reactie daarop van het bestuur is te vinden in het jaarverslag dat op de website van PDN staat)

2014

Om beter aan te sluiten bij de terminologie in de wet is de naam College van Belanghebbenden per 1 juli 2014 gewijzigd in Verantwoordingsorgaan.

De ontstane vacatures door het vertrek van twee werkgeversleden uit het College van Belanghebbenden t.w. de heer E. Dormans en J.W. Dijkmeester zijn als volgt opgevuld:

De heer R. Mesters is benoemd in de vacature J.W. Dijkmeester als werkgeverslid en de vacature E. Dormans is vervallen omdat het aantal werkgeversleden in het Verantwoordingsorgaan is teruggebracht van drie naar twee.

De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan aan het eind van het jaar 2014 was:

- J. Barendse (voorzitter), H. Breiner-Bosma en F. de Kok en H. Beun gekozen door en uit de pensioengerechtigden.
- R. Mesters en Kim Sonnenschein (Plv. voorzitter) aangewezen door de werkgever.
- H. Lukkezen en N. Griffioen door de Ondernemingsraad aangewezen vertegenwoordigers van de actieve werknemers.